

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Omgevingswijzer

Creëer kansen voor duurzaamheid: people, planet, profit

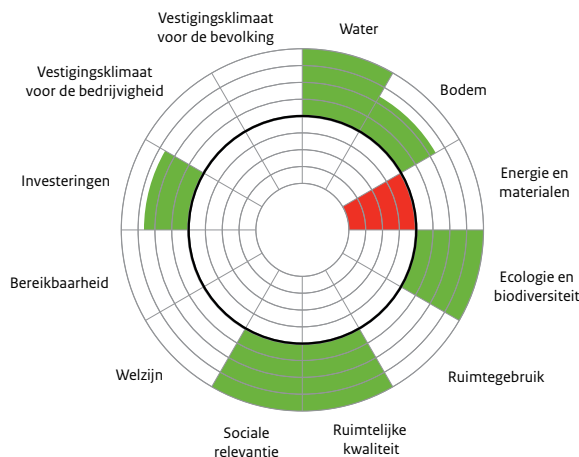
Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

In steeds meer projecten van Rijkswaterstaat speelt duurzaamheid een belangrijke rol. Maar wanneer is een project of traject duurzaam? Om duurzaamheid van bijvoorbeeld projecten uit het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) in kaart te brengen, heeft Rijkswaterstaat de Omgevingswijzer ontwikkeld. Het instrument bestaat uit twaalf duurzaamheidsthema's en is bedoeld om op gestructureerde wijze het bewustzijn en de discussie rondom duurzaamheid te bevorderen. Daarnaast helpt de Omgevingswijzer de ontwikkeling van een gezamenlijk probleem-perspectief. De wijzer geeft inzicht in ecologische, sociale en economische duurzaamheid (planet, people, profit) en is voor iedereen beschikbaar via omgevingswijzer.org. De Omgevingswijzer is onderdeel van de Aanpak Duurzaam GWW.

Wat levert de Omgevingswijzer op?

Het gebruik van de Omgevingswijzer heeft al diverse nieuwe inzichten opgeleverd binnen verschillende projecten van Rijkswaterstaat, zoals de A6, A27 en de N35. Voorafgaand aan een project of projectfase kan de Omgevingswijzer omgevingsgerelateerde kansen in beeld brengen voor duurzame gebiedsontwikkeling. Dat geeft een goede basis om deze kansen (en bijbehorende risico's) te bespreken met de opdrachtgever en verschillende omgevingspartijen, om daarna scherpe afspraken te maken over wie voor welke doelen verantwoordelijk is. Op die manier voorkom je verrassingen in een later stadium, bijvoorbeeld tijdens de ruimtelijke procedures. Het integrale karakter van de Omgevingswijzer gaat ook hand in hand met het vergroten van de efficiency. Binnen een project kunnen verschillende duurzaamheidsthema's verbonden worden zodat synergie(voordeel) ontstaat. De Omgevingswijzer maakt de synergie-effecten zichtbaar in een 'resultatenwiel' (figuur 1). Bij positieve effecten kleurt het wiel groen, bij een negatief effect rood.

Figuur 1: De Omgevingswijzer en de twaalf duurzaamheidsthema's

De wederzijdse versterking creëert een grotere ruimtelijke samenhang en biedt kansen voor kostenbesparing. Een goed praktijkvoorbeeld hiervan is de bouw van een nieuwe Merwedebrug (A27) bij Gorinchem (zie verderop). Gebruik van de Omgevingswijzer leverde het inzicht op dat de op het oog duurdere oplossing van een langere brug op termijn veel goedkoper zou zijn dan een kortere variant.

Hoe is de Omgevingswijzer toe te passen?

De Omgevingswijzer is te vinden op omgevingswijzer.org. Een vragenlijst over de twaalf duurzaamheidsthema's kan daar direct worden ingevuld, afgedrukt en bewaard. Hoewel een individu de testvragen kan beantwoorden, is het interessanter de vragen met een groep betrokkenen in te vullen. Bijvoorbeeld het projectteam, eventueel aangevuld met externe betrokkenen. Zo is er meer kennis beschikbaar en ontstaat er discussie over de resultaten. Het voeren van een gestructureerde discussie over duurzaamheid en meekoppelkansen is het belangrijkste doel van de Omgevingswijzer. Om later te kunnen teruggrijpen op deze discussie biedt de Omgevingswijzer de mogelijkheid om de achter de antwoorden geformuleerde argumenten op te slaan. Meer informatie vindt u op www.rws.nl/omgevingswijzer.

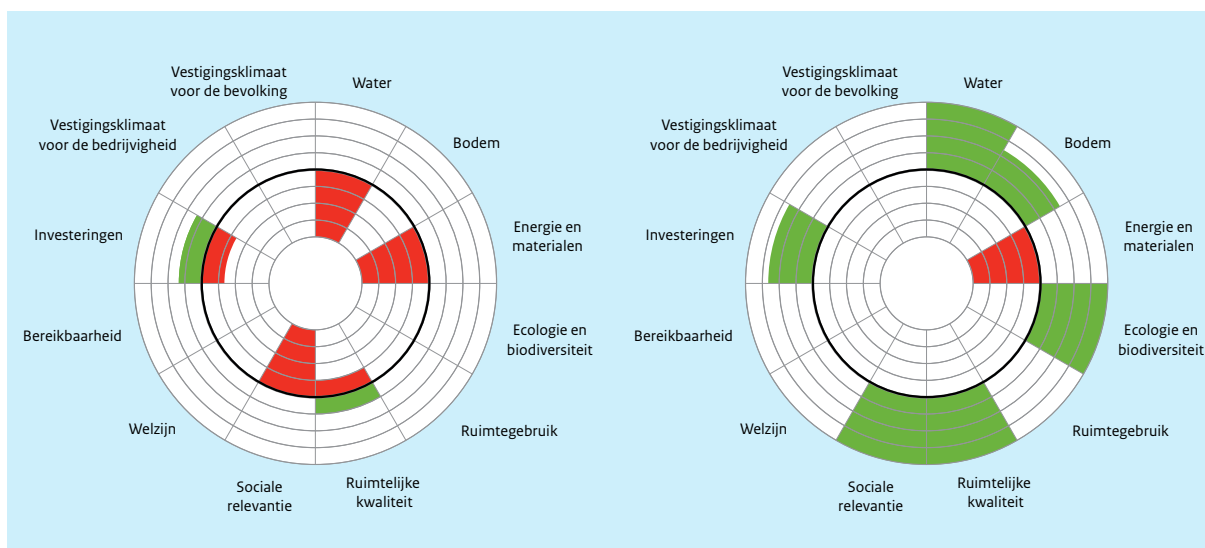
De Omgevingswijzer in de praktijk

A27 Merwedebrug

Op de zeer drukke A27 vormt de Merwedebrug bij Gorinchem een van de grootste knelpunten. Automobilisten staan er bijna dagelijks vast. Rijkswaterstaat zoekt daarom naar mogelijkheden om het verkeer beter te laten doorstromen. Dat heeft geleid tot aantal ontwerpvarianten voor de nieuwe brug.

Merwedebrug

Figuur 2: Toepassing van Omgevingswijzer bij Merwedebrug. De 'goedkope' variant links laat veel negatieve effecten zien, de 'dure' variant rechts veel positieve.

De Merwedebrug is het eerste project waarbij de Omgevingswijzer is gebruikt (figuur 2). Uit de analyse bleek dat een duurere variant van de brug voor Rijkswaterstaat uiteindelijk goedkoper zou uitvallen. Dit heeft te maken met het aantal benodigde compenserende maatregelen bij een 'goedkope' brug, zoals het verleggen van dijken. Volgens Lilian Marcolina, adviseur omgeving bij de A27 Houten - Hooipolder, is het mogelijk dat de Omgevingswijzer ook in volgende projectfasen toegepast wordt. 'Maar dan wel bij nieuwe locatie-gebonden issues, waarbij vanaf de start overleg met omgevingspartijen mogelijk is. Want juist in de verkenningsfase zijn de mogelijkheden om duurzame kansen te verzilveren het grootst. Achteraf gezien had eerdere toepassing van de Omgevingswijzer bij de Merwedebrug waarschijnlijk meer invloed gehad op het ontwerp van de varianten.'

A6 Almere Havendreef - Almere Buiten-Oost

Een deelproject van de wegwitbreiding Schiphol - Amsterdam - Almere is de A6 tussen Almere Havendreef - Almere Buiten-Oost. De weg wordt verbreed van 2x2 naar 4x2 rijstroken en ter hoogte van het Weerwater vijf meter verlaagd tot maaiveldniveau. Het twee kilometer lange tracé doorkruist straks het terrein van de Floriade 2022. De Omgevingswijzer is in de contractfase gebruikt ter voorbereiding op de aanbesteding in 2015. Dit om meer structuur te geven aan duurzaamheid en het plan van de gemeente Almere om van het Floriade-terrein een blijvend groene wijk te maken. Contractmanager Martin Anneeze: 'Dat plan bood ons een kans om verschillende duurzaamheidsambities te verwezenlijken. Na de toepassing van de Omgevingswijzer hebben we een aantal duurzaamheidsthema's verder uitgewerkt met onder meer de gemeente Almere, de provincie en Bouwend Nederland. Dat leidde tot

een aantal kansrijke plannen, zoals zelf-reinigende bermten.'

Anneeze ziet nog een ander voordeel in de Omgevingswijzer. 'Er ontstaat meer bewustwording, omdat er vanuit verschillende invalshoeken naar een project wordt gekeken. Dat is belangrijk vanwege de toenemende complexiteit van projecten, onder meer door het groeiende aantal betrokken partijen.'

Gerrit Krolbruggen, Groningen

Rijkswaterstaat werkt samen met de provincies Friesland, Groningen aan opwaardering van de vaarweg Lemmer - Delfzijl. Een van de projecten is de vervanging van de Gerrit Krolbruggen, die bestaan uit een pontonbrug voor al het verkeer en twee vaste fietsbruggen. Sinds 1 januari 2014 heeft Rijkswaterstaat het beheer van de provincie overgenomen. De provincie blijft dit project de komende jaren voor Rijkswaterstaat uitvoeren.

Om meer structuur in de planstudie te krijgen organiseerde Rijkswaterstaat in juli 2013 een sessie met provincie en gemeente, onder leiding van het team Omgevingswijzer. Omgevingsmanager Frank Steyaert: 'De brug vormt een groot verkeersknelpunt voor de stad Groningen. Bereikbaarheid kan daarom een belangrijk thema zijn bij de ontwikkeling van voorkeursvarianten. Daarvoor is wel bestuurlijk commitment nodig, bijvoorbeeld over verdeling van de kosten.'

De Omgevingswijzer was in dit project vooral een communicatiemiddel. 'De verschillende thema's zijn beter bespreekbaar gemaakt. Dat leidt tot meer inzicht. Daarnaast kijken alle betrokken partijen nu vanuit dezelfde inhoud naar dit project. Dat kan bijdragen aan een oplossing die niet alleen gericht is op de vaarweg zelf, maar ook op de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving.'

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl
of bel 0800 - 8002
(ma t/m zo 06.00 - 22.30 uur, gratis)

februari 2014 | CD0214TP101B